

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
TEOLOGICKÁ FAKULTA
KATEDRA PRAKTICKÉ TEOLOGIE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Chudoba a hmotná nouze – systém pomoci v ČR

Vedoucí práce: Mgr. Jana ŠIMEČKOVÁ

Autor práce: Aneta NECKÁŘOVÁ

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Ročník: Třetí

2008

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích dne 16. června 2008

Aneta NECKÁŘOVÁ

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat všem, kteří mi pomohli v průběhu studia s bakalářskou prací. Především vedoucí práce Mgr. Janě Šimečkové za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Obsah

1	Úvod.....	6
2	Teoretická část.....	7
2.1	Definice pojmů.....	7
2.2	Příčiny chudoby a její pojetí	8
2.2.1	Nástroje sloužící k měření chudoby	10
2.3	Okolnosti života chudých.....	11
2.3.1	Skupiny ohrožené chudobou	11
2.3.2	Deprivace	13
2.4	Trh práce	13
2.4.1	Dlouhodobá nezaměstnanost.....	14
2.4.2	Význam práce pro člověka a její důsledky	15
2.4.3	Domácnosti bez vazby na pracovní trh	16
2.4.4	Sociální vyloučení.....	17
2.4.5	Kultura chudoby.....	18
2.5	Sociální politika a sociální služby.....	20
2.5.1	System sociální pomoci	20
2.5.2	Životní minimum	21
2.5.3	Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi.....	23
2.6	Evropská unie.....	26
3	Praktická část	29
3.1	Institucionální pomoc	29
3.1.1	Azylový dům	29
3.1.2	Nízkoprahová centra	29
3.1.3	Charitní dům svatého Františka	30
3.2	Kasuistika.....	31
3.2.1	Kasuistika č. 1	31
3.2.2	Kasuistika č. 2	32
4	Závěr.....	35

Seznam literatury	36
Seznam příloh	39
Příloha I. – Příčiny chudoby	40
Abstrakt	42

1 Úvod

Na volbu tématu mé bakalářské práce, která se jmenuje „Chudoba, hmotná nouze – systém pomoci v České republice, měl rozhodující vliv příběh paní Jany, kterou jsem měla možnost poznat na podzimní praxi konanou na Městském úřadě v Pacově.

V dnešní době se však ztrácí tradiční hodnoty rodiny. Prioritou bývá hlavně její ekonomické zabezpečení zajišťující jednotlivým členům pohodlí a nezávislost. Problém nastává při ztrátě zaměstnání nebo při ztrátě ekonomického zabezpečení rodiny.

V posledních letech dochází k zásadním změnám v celé společnosti, tím i v sektoru sociálních služeb. Mění se vztah a postoje k lidem se sociálním vyloučením. Významně se rozvíjí také nestátní neziskový sektor, který lidem se sociálním vyloučením poskytuje sociální služby. Jejich cílem je začlenění člověka se sociálním vyloučením zpět do společnosti, vyrovnání jeho příležitostí v uplatnění, jeho zrovnoprávnění v přístupu ke všem běžným občanským právům, možnostem, ale i povinnostem. Vznikají nové systémové nástroje, které by celou škálu podpůrných služeb sjednotily, vymezily pravidla pro propojování dalších složek.

Ve své práci se snažím přiblížit problematiku lidí v nouzi, často spojované s chudobou. Její příčinu, dělení a samotný dopad na lidi. Cílem práce bylo zjistit, zda systém dávek státní sociální pomoci platný od 1.1.2007 plní potřebnou pomoc lidem, kteří ji potřebují a také proto, že se domnívám, že chudoba a nedostatek finančních prostředků představuje pro mnohé jen „zlý sen.“ Mýlně se domnívají, že jim ani jejich blízkým se nemůže ve skutečnosti taková situace stát, aby se ocitli bez práce nebo finančních prostředků a také, jak moc je služba efektivní.

Druhá část práce popisuje příběhy lidí, kteří žili běžným životem a najednou se ocitli ve stavu nouze, potřebovali pomoc.

Ve své práci jsem se snažila posbírat informace, které mohou být v jednoduché formě předloženy jak odborníkům, tak laikům, roztřídit je a ucelit do jednotlivých podskupin. Přitom využívám informace nejen z literatury, ale také z internetových zdrojů.

2 Teoretická část

2.1 Definice pojmů

Chudoba

Chudoba je pojem do jisté míry relativní. Souvisí s nerovností, s rozdíly mezi bohatými a chudými, s hodnotami, s etikou a s odloučením jedinců či celých sociálních skupin od materiálních zdrojů. Chudoba je jedinci vnímána odlišně, a odlišně ji také vnímá společnost (státní instituce). Můžeme říci, že chudoba je stav, kdy lidé nejsou schopni materiálně zajistit svou existenci jako základní životní nutnost v dané společnosti.¹ „Je to stav, kdy životní podmínky a uspokojení základních potřeb není zabezpečeno dostatečnými příjmy, a kdy tyto příjmy nelze z nějakých objektivních příčin zvýšit (stáří, invalidita, péče o dítě aj.) a kdy občan nedisponuje ani jinými zdroji či majetkem, který by mu umožnil získat prostředky ve výši, která je společností uznána jako minimální. Chudoba je tedy spojována s hmotnou nouzí, deprivací.“²

Hmotná nouze

Pomoc v hmotné nouzi je určena osobám, které se dostanou do situace, která je nebezpečná tím, že nedochází k dostatečnému zabezpečení základní obživy, bydlení či se jedinci dostanou do mimořádných událostí. „Zákon o pomoci v hmotné nouzi stanoví situace spojené s nedostatečným zabezpečením základní obživy, mimořádnými událostmi či bydlením, a tyto situace nazývá hmotnou nouzí. Jde o situace, kdy osoba (společně posuzované osoby) nemá dostatečné příjmy a její celkové sociální a majetkové poměry neumožňují uspokojení základních životních potřeb a současně si tyto příjmy nemůže z objektivních důvodů zvýšit.“³

---

¹ Srov. WILDMANNOVÁ, M. *Základy sociální politiky*. s. 44.

² Tamtéž, s. 44.

³ PACLÍK, J. Hmotná nouze. In *Dávky v hmotné nouzi*. [on-line]. Brno : AWD Česká republika, s.r.o. [cit. 2008-06-01]. Dostupné na WWW: <www.finance.cz/socialni-podpora/informace/pomoc-hmotna-nouze/>.

Sociální nouze

„Ve stavu sociální nouze se nachází občan, který pro nízký věk (dětství), zdravotní stav, disfunkci rodiny, absenci sociálního zázemí, z důvodů osobnostních, ohrožení vlastních zájmů jinou osobou nebo z jiných závažných důvodů není schopen zabezpečovat své základní životní a sociální potřeby, zejména zabezpečení péče o svou osobu, o svá práva a oprávněné zájmy a potřeby, o svou výživu a domácnost.“⁴

Sociální vyloučení

Představuje nebezpečí pro vývoj občanské společnosti, neboť staví její části proti sobě a izoluje ji.⁵

Sociální pomoc

Jedná se o projev lidské solidarity i dobročinnosti, který je nasměrován k člověku, který se ocitl v neuspokojivé situaci. Cílem této sociální pomoci je navrátit takovému občanu co nejdříve sociální suverenitu a pomoci mu překonat dočasně stadiu sociálně ekonomických obtíží a pokusit se vyřešit jeho trvalé sociálně obtížné postavení.⁶

2.2 Příčiny chudoby a její pojetí

Chudobu každý člověk vnímá odlišně a odlišně ji také vnímá dnešní společnost. Chudoba je stav, kdy nejsou uspokojeny základní potřeby člověka. Jak jsem se dočetla, chudobu se snaží společnost určitým způsobem pojmenovat.

Koncepty chudoby

Subjektivní koncept chudoby

Zabývá hodnocením vlastní situací jedincem či domácností. Jinými slovy můžeme říci, zda se lidé subjektivně cítí být chudými či nikoliv. Tento koncept

---

⁴ HALÁSKOVÁ, R. Kapitoly ze sociální politiky. s.86

⁵Srov. tamtéž, s. 86.

⁶ Srov.KREBS et al. V, *Sociální politika*. s. 265.

je velmi neurčitý. Někteří se mohou cítit chudí, aniž vlastně chudí jsou, jiní mohou být chudými, aniž chudobu nějak zvláště pociťují.

Objektivní koncept chudoby

Vymezuje chudobu pomocí faktorů, které nejsou přímo závislé na mínění těch, kteří chudými jsou. Objektivní chudobu dále dělíme:

- *Absolutní chudoba* – můžeme nazvat jako stav, kdy nedostatek prostředků neumožňuje uspokojovat základní životní potřeby člověka. Je ohrožena jeho existence a může mu hrozit smrt.⁷
- *Relativní chudoba* – zde jsou uspokojovány potřeby jedince nebo rodiny na nižší úrovni, než je průměrná úroveň dané společnosti.⁸

Dalším dělením týkající se chudoby je chudoba stará a nová, skrytá a latentní:⁹

- *Stará chudoba* – je nezávislá na trhu práce. Tato chudoba může způsobit stav či způsobem trvalé existence, ale také existenciálním zážitkem etapy v životním cyklu, nebo může být jen krátkodobou epizodou v životě člověka.
- *Nová chudoba* – je spojena s pozicí jedinců i celých skupin na trhu práce.
- *Skrytá chudoba* – týká se chudých, kteří neuplatňují svůj nárok na dávky sociální pomoci a sociální služby. Tato chudoba vzniká z neznalosti vlastních práv a neschopnosti uplatnit je.
- *Latentní chudoba* – domácnosti a jedinci oficiálně chudí nejsou, ale mohou do chudoby spadnout, ztratí-li nárok na sociální podporu.

Příčiny vzniku chudoby

Pojem příčiny vzniku chudoby je v různé literatuře definován jinak. Nejčastěji je známo, že v chudobě žijí nebo jsou jí ohroženy jen některé sociální skupiny obyvatelstva. Výzkumy prováděné v řadě zemí ukazují, že mezi chudými se nejčastěji vyskytují ti, kteří jsou nebo byli nekvalifikovanými pracovníky, děti

---

⁷ Srov. TOMEŠ, I. Sociální politika teorie a mezinárodní zkušenost. s. 152.

⁸ Srov. TOMEŠ, I. *Sociální politika teorie a mezinárodní zkušenost*. s. 153.

⁹ Srov. HALÁSKOVÁ, R. *Kapitoly ze sociální politiky*. s. 90.

a členové neplných rodin. Lidé postižení dlouhodobou nezaměstnaností, nemocností či nezpůsobilostí k práci a migranti.

Chudoba vzniká v podstatě ze tří hlavních příčin:

- z rozdílu ve vlastněném bohatství
- z nízkých výdělků plynoucích ze zaměstnání
- z nedostatku zaměstnání, tj. z nezaměstnanosti

„Nízké výdělky mohou mít různé příčiny. Jednou z nich je nesporně nedostatečná úroveň ve vzdělání a kvalifikaci. Nízké výdělky jsou však spojeny i s rozdíly ve schopnostech, nadání, v inteligenci, s pílí, pracovitostí, s rozdíly v osobních ambicích vrozených předpokladech a povahových rysech apod.“¹⁰

Nezaměstnanost, zvláště pak dlouhodobá je vždy spojena s poklesem příjmu a může vést k chudobě. Rozdíly ve vlastněném bohatství objasňují i rozdíly v důchodech. Bohatým vynáší jejich majetek značné důchody. Zatímco chudým, kteří nedisponují majetkem ani bohatstvím, žádný důchod nenese a nemůže tudíž být zdrojem pro uspokojení základních potřeb a překlenutí doby, po níž chudoba trvá.¹¹ Mareš se vyjadřuje k problému bohatství jako o problému nerovnosti v příjmech. „Nerovnosti v příjmech jsou dány sociální pozicí, ale mohou se jevit i jako nerovnosti dané etnickou příslušností, pohlavím, věkem a profesí.“¹² Nerovnost v příjmech může být dána velikostí rodin a také počtem osob, které v rodině mají vlastní příjem.

2.2.1 Nástroje sloužící k měření chudoby

Chudoba se nejčastěji sleduje pomocí dvou nástrojů:

- pomocí *spotřeby* – měření je při této metodě založeno na spotřebě statků a služeb. Tímto způsobem se měří chudoba přímo.

---

¹⁰ KREBS, V et al. *Sociální politika*. s. 111.

¹¹ Srov. KREBS, V et al. *Sociální politika*. s. 112.

¹² MAREŠ, P. *Sociologie nerovnosti a chudoby*. s. 27.

- pomocí *příjmů* – rozhodující je výše příjmů. Nedostatek příjmů vede samozřejmě k nedostatečné spotřebě. Pomocí příjmů měříme chudobu nepřímo.

Vždy se neměří chudoba jako taková, ale měří se její koncept. Vždy se hledají měřítka pro objektivní a subjektivní měření chudoby.

Pro měření objektivní chudoby se v zásadě používají dvě metody a mnoho jejich kombinací. Jedná se o metodu normativní a relativní. „Normativní metoda tkví v tom, že se stanoví minimální, společensky přijatelný, v dané zemi a čase reálně naplnitelný spotřební koš. Souhrn cen zboží v tomto koši obsažených pak je hranicí příjmů, pod níž nastává stav chudoby. Pro praktické měření chudoby jsou stanoveny minimální úrovně příjmů, pod nimiž nastává stav chudoby.“¹³

Relativní metoda spočívá ve stanovení příjmu, který je důležitý pro uspokojení minima základních životních potřeb. V praxi se obě metody - absolutní a relativní často kombinují.

„Stanovení oficiální hranice chudoby v té které konkrétní zemi je otázka nesmírně složitá a zároveň specifická a také politická.“¹⁴

2.3 Okolnosti života chudých

2.3.1 Skupiny ohrožené chudobou

Riziko a rozsah chudoby se mění v závislosti na věku. Nejvíce je člověk ohrožen chudobou v dětství, během rodičovství a ve stáří.

Stáří a chudoba

I když se v posledních letech podařilo pomocí penzijních systémů pozici starých osob zlepšit. Zůstává chudoba stále neobyčejným fenoménem. Hlavní pramen chudoby starých lidí tkví v jejich vyloučení z trhu práce. A protože jsou důchody nižší než mzdy, vedou k poklesu životní úrovně.¹⁵ Ukazuje se také rozdíl

¹³ TOMEŠ, I. *Sociální politika teorie a mezinárodní zkušenost*. s. 154- 155.

¹⁴ KREBS, V et al. *Sociální politika*. s. 114.

¹⁵ Srov. MAREŠ, P. *Sociologie nerovnosti a chudoby*. s. 49.

mezi těmi, kdo mají vysoké důchody, a těmi, kdo je mají nízké. A tak se vytváří dvě vrstvy důchodců. Ti, kteří jsou na tom finančně dobře, berou důchod spíše jako dovolenou. Druzí s nižším finančním zajištěním jsou závislí na státním důchodovém zabezpečení.¹⁶

Děti a chudoba

Chudoba dětí je spojena s postavením rodiny, ve které žijí. S její velikostí a místem, které děti uvnitř rodiny zaujímají. Se zvyšujícím se počtem dětí v rodině, narůstá i riziko chudoby. S každým dalším dítětem přichází pokles životní úrovně. Děti vytvářejí bariéru pro účast ženy na pracovním trhu, ta se proto nemůže podílet na finančním zajištění rodiny. A tak rodiny s více dětmi, která musí ze svých příjmů uspokojit větší rozsah potřeb, se na pokraji chudoby. Děti se často stávají chudými nejen v početných rodinách, ale také v rodinách neúplných.¹⁷

Feminizace chudoby

Zpravidla se jedná o chudobu svobodných žen, osamělých matek, ale i o chudobu žen uvnitř úplných rodin. Diskriminace žen na trhu práce bývá spojována s jejich rolí v rodině. Feminizace nejčastěji poskytuje neúplné rodiny. Záleží na tom, jak jsou těmto ženám dostupné pracovní příležitosti.¹⁸ V roce 1998 proběhla v Pekingu světová konference o ženách – Žena 2000. Kongres vymezil ženu jako minoritní skupinu, která nemá nic společného s širší společností. Zabýval se ženami jako samostatnou skupinou. Ve své zprávě uvádí, že chudoba je hlavně problémem žen. Vyjmenovává skupiny ženské populace, které jsou chudobou ohroženy či postiženy: ženy v domácnosti, opuštěné či rozvedené ženy, ženy na mateřské dovolené, nezaměstnané ženy a vdovy. Nezávažněji však chudobu pociťují ženy z rodin žijících ve venkovských

---

¹⁶ Srov. HALÁSKOVÁ, R. *Kapitoly ze sociální politiky*. s. 89.

¹⁷ Srov. tamtéž, str. 89.

¹⁸ Srov. tamtéž, str. 89.

oblastech závislých na zemědělství.¹⁹ Můj názor je, že to není jen problém ženy, ale většinou celé rodiny, v níž žena žije. Rodinu chápeme většinou jako soužití muže a ženy a jejich dětí. Proto se dá – a musí – předpokládat, že chudoba rodiny postihuje jak ženu, tak i muže a děti.

2.3.2 Deprivace

Deprivace je stav, kdy člověk nemůže dlouhodobě plně uspokojit své potřeby jak materiální, tak sociální. Materiálními potřebami se myslí prostředky na jídlo, oblečení, projevuje se to na našem zdraví. Sociálními potřebami rozumíme omezené možnosti v oblasti vzdělávání, omezené aktivity rodiny, obtížné shánění zaměstnání.

2.4 Trh práce

„Každý člověk má právo na práci, na svobodnou volbu zaměstnání, na spravedlivé a uspokojivé pracovní podmínky a na ochranu proti nezaměstnanosti.“²⁰

Práce a pracovní uplatnění nepochybně náleží k základním potřebám člověka. Práce určuje ekonomický i sociální status jedinců, rodin, a v podstatě také stabilitu celé společnosti. Zajištění pracovních příležitostí na trhu práce se děje nejen s využitím tržních mechanismů, ale je důležité i zapojení státu. Takovéto aktivity státu na trhu práce se nazývají politikou zaměstnanosti. Politika zaměstnanosti je těsně propojena jak s celkovou hospodářskou a regionální politikou a také i se všemi obory sociální politiky.²¹ „Trh práce je však trhem specifickým. Jeho specifika v podstatě plynou z toho, že práce je funkcí pracovní síly, a je tudíž úzce svázána s osobností člověka.“²²

---

¹⁹ Srov. BROŽ, J. Feministická politika, In *Feminismus: ideologie směřující k totalitarismu* [online]. 1999, [cit. 2008-05-15]. Dostupné na WWW: <<http://web.telecom.cz/cmincmin/politika.htm>>.

²⁰ VITÁKOVÁ, P. *Souhrnná metodika podporovaného zaměstnání*. s. 11.

²¹ Srov. KREBS, V. a kol. *Sociální politika*. s. 287.

²² Tamtéž, s. 288.

2.4.1 Dlouhodobá nezaměstnanost

„Nezaměstnanost je jedním z hlavních problémů moderní společnosti“²³
Nezaměstnanost je jednou z cest k chudobě, především hovoříme-li o dlouhodobé nezaměstnanosti.

Problematika nezaměstnanosti je stále řešena v médiích, vláda zkouší různé nové metody a postupy ke snížení nezaměstnanosti, neustále můžeme sledovat statistiky nezaměstnanosti v různých regionech, které se značně liší, slyšíme o nízké nezaměstnanosti v Praze a naopak o problémech severních Čech či nezaměstnanosti migrantů. Problém nezaměstnanosti potřebují řešit samotní lidé a nejenom naše společnost jako celek. Hlavním problémem je individualita přístupu každého člověka a pochopené jejich specifické situace. Je jedno, zda je jedná o člověka z regionu, kde je nezaměstnanost postavena na dobré úrovni, nebo naopak o člověka z regionu, kde je nezaměstnanost vyšší.

Člověk si v průběhu života vytváří svůj žebříček hodnot. K základním hodnotám patří domov, štěstí, rodina zdraví a hlavně práce. Hodnoty se v průběhu života mohou měnit. Jednou ze změn, která výrazně ovlivňuje život člověka je nezaměstnanost. „O tom, že pracovní vztahy jsou zdrojem identity člověka, vypovídá i to, že jedním z nejdůležitějších principů pořadajících životní dráhu člověka jsou přechod k ekonomické aktivitě a ukončení této aktivity.“²⁴

Definice

„Dlouhodobá nezaměstnanost je definována Mezinárodní organizací práce jako nezaměstnanost delší než 12 měsíců a takto ji chápe také EUROSTAT, ale lze ji sledovat i diferencovaněji (nejčastěji v rozsahu 6, 12 a 24 měsíců). U dlouhodobě nezaměstnané osoby může dojít k psychickým změnám, někdy i nevratným. Po opakovaném neúspěchu při hledání práce narůstá vědomí nemožnosti ovlivňovat svoji osobní situaci, dochází ke vzniku silné frustrace a eventuálně k postupnému propadu do stavu beznaděje a rezignace. Obecně se snižuje aktivita, narušuje se vnímání času a nezaměstnaný upadá do apatie.

---

²³ WILDMANNOVÁ, M. *Sociální politika*. s. 114.

²⁴ MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. s. 68.

Kromě toho se dostávají i značné poruchy sebeřízení, volního jednání, pasivita a defekty osobnosti, které znemožňují nezaměstnanému najít si na pracovním trhu novou pracovní příležitost. Často jsou tyto problémy zaměňovány za lenost a neochotu pracovat. Silně také stoupá nemocnost a psychosomatické problémy.²⁵

2.4.2 Význam práce pro člověka a její důsledky

„I když je práce pro člověka časově náročná, namáhavá a vyčerpávající, na druhé straně mu zajišťuje osobnostní rozvoj, pocit uspokojení a životní smysl.“²⁶

Práce zaujímá v životě člověka nezastupitelné postavení. Primárním důvodem k hledání zaměstnání bývá uspokojení z práce. Každá práce není zajímavá nebo příjemná, pro člověka je však nezbytné, aby si na prostředky živobytí vydělával a ne aby je dostával. Lidé nechtějí jen práci. Chtějí zaměstnání. A to nejen proto, že výdělek ze zaměstnání převyšuje výdělek ze sociálních dávek, ale také proto, že upřednostňují to, aby si peníze mohli vydělat, než aby je dostávali.

Náhlá ztráta práce je pro člověka silně traumatizujícím zážitkem. Je to velký zásah do jeho života. Většina lidí ovšem poznává hodnotu práce až když ji ztratí. Práce přináší nejen materiální prospěch, ale současně poskytuje pocit seberealizace a společenské užitečnosti. Práce umožňuje člověku navazovat nové kontakty, potkávat nové lidi, uzavírat přátelství, podílet se na širších aktivitách s ostatními lidmi a sdílet zkušenosti i mimo rámec rodiny. Zaměstnání rozvíjí lidské schopnosti a dovednosti a také stimuluje člověka k dalšímu zdokonalování, sebevzdělávání a zlepšování se. Dalším velmi významným pozitivem zaměstnání je, že vytváří pro člověka reálnou strukturu času a pracovní rytmus člověka. Ačkoli se to někdy zdá být ubíjející stereotyp, přináší smysluplné uspořádání denních aktivit. Při dlouhodobé nedobrovolné nezaměstnanosti dochází

---

²⁵ MIKUŠ, M. Dlouhodobá nezaměstnanost. In *Slovníček pojmů* [online]. Praha : Člověk v tísni, [cit. 2008-06-13]. Dostupné na WWW:

<<http://www.epolis.cz/page.php?location=&menu=first&id=28&idNotion=1>>.

²⁶ BUCHTOVÁ, B. et al. *Nezaměstnanost psychologický, ekonomický a sociální problém*. str 11.

k vytráčení aktivit, které byly součástí denního rytmu, ničí se rozvržení pracovního dne, dochází k omezení sociálních kontaktů, k poklesu sebedůvěry, ke snížení pocitu vlastní hodnoty, k nárůstu sociální izolace, vytrácí se často smysl života a zpravidla dochází k pasivitě ve volném čase. V situaci, kdy nezaměstnaný, který měl zájem pracovat zjistí, že šance na získání práce je příliš malá, ztrácí zpravidla i zbývající motivaci; kruh se uzavírá, hrozí vytvoření negativní stavové závislosti, přijetí pasivních nebo negativních postojů k hledání pracovního uplatnění. Závažnost uvedené situace spočívá v tom, že placená práce je dnes nejen zdrojem živobytí, ale i statusu, identity a sebevědomí jedince, jinak řečeno sociální postavení je odvozeno přímo nebo zprostředkovaně z postavení na trhu práce. Dlouhodobá nezaměstnanost pak v této širší souvislosti znamená ohrožení sociálním vyloučením – exkluzí. Sociální důsledky mají vliv na životní úroveň člověka. „Nutnost žít jen z podpory v nezaměstnanosti, či dokonce jen ze sociální podpory vymezené na základě stanoveného minimálního příjmu, znamená pro nezaměstnaného a jeho rodinu velké snížení životní úrovně.“²⁷

S volným časem, který nezaměstnaní náhle mají se lépe vyrovnávají ženy. „Mnoho žen, které ztratily práci, se nepovažuje za nezaměstnané a tento postoj ovlivňuje i jejich strategii na trhu práce. Podle řady autorů mnoho žen po ztrátě zaměstnání chápe práci v domácnosti jako ekvivalentní zaměstnání.“²⁸

Trvajících nezaměstnanost sebou může nést hmotné, zdravotní, psychické, i sociální problémy a strádání.

2.4.3 Domácnosti bez vazby na pracovní trh

Sociální inkluze prostřednictvím pracovního trhu nezávisí pouze na pracovní participaci jednotlivce, ale obecněji také na celkové míře kontaktu se světem práce. Tento kontakt může být zprostředkován dalším členem domácnosti, může ale i zcela chybět. A to tam, kde se žádný další člen domácnosti nepodílí na trhu práce.

---

²⁷ MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. s. 63.

²⁸ Tamtéž, s. 106.

Podíl osob žijících v domácnostech bez pracovního příjmu je vysoký zejména v Belgii, Maďarsku a Velké Británii (okolo 15% osob ve věku do 5 let), naopak nízký v Portugalsku, na Kypru, ve Slovinsku a Lucembursku (méně než 6%). Česká republika patří k zemím s podprůměrným podílem osob žijících v domácnostech bez pracovního příjmu, a to je ve věkové kategorii osob do 65 let (9,9%), tak i do 60 let (6,9%).²⁹

2.4.4 Sociální vyloučení

Co si můžeme představit pod pojmem sociální vyloučení? „Jde o proces, v jehož rámci je jedinci, skupině či komunitě výrazně znesnadňován či zcela zamezován přístup ke zdrojům, pozicím a příležitostem, které umožňují zapojení do sociálních, ekonomických a politických aktivit většinové společnosti.“³⁰ Některé skupiny obyvatel jsou sociálním vyloučením ohroženy více než jiné: zejména se jedná o osoby, které mají nedostatečné vzdělání (často jen základní), dlouhodobě nezaměstnaní, mentálně či fyzicky handicapovaní, lidé mající nějakou závislost, osaměle žijící seniory, příslušníky menšin (ať už etnicky, nábožensky nebo sexuálně definované) nebo ti, kteří jsou v těžké životní situaci a sami si nedokážou pomoci.³¹

„Pokud se u některé skupiny tyto faktory – např. nevzdělanost, nezaměstnanost a příslušnost k některé z menšin – spojí, dá se předpokládat, že se tato skupina bude stále více vyčleňovat z okolní společnosti a bude mít velké problémy s ní komunikovat.“³² Nastává u ní tedy sociální vyloučení, které se může projevovat různými způsoby: jedinci nebo skupiny například často žijí v uzavřených nebo izolovaných lokalitách s nízkou úrovní bydlení a začínají tím být stigmatizováni – většinová společnost jim automaticky přisuzuje více negativních vlastností než je obvyklé. Mají vinou toho ztížený přístup k legálním

---

²⁹Srov. RÁKOCZYOVÁ, M. Sociální vyloučení v ČR a v zemích EU. In SIROVÁTKA, T. et al. *Přijímává chudoba, materiální deprivace a sociální vyloučené v České republice a srovnání se zeměmi EU*. s. 32.

³⁰DUBSKÁ, K. Sociálně vyloučeným musíme pomoci. In *Brněnský Metropolitan* [on-line]. Brno, 2007, [cit. 2008-04-02]. Dostupné na WWW: < <http://www.bmrno.cz/clanky/534>>.

³¹Srov. tamtéž.

³²Tamtéž.

formám výtěžné činnosti, stávají se stále více závislými na sociálních dávkách a dostávají se do bludného kruhu zvaného kultura chudoby.

Existují tři možné pohledy na sociální vyloučení:

- *nedistribuční pohled* – klade důraz na sociální vlivy, které tuto situaci způsobují (mezi ně řadí například existující nerovnost ve společnosti) a soustředí se na osoby žijící v chudobě.
- *etický pohled* – zdůrazňuje kriminální chování a morální úpadek celých sociálních skupin či obyvatel městských čtvrtí, které se ocitly v sociálním vyloučení.
- *integrační pohled* – sociální vyloučení je zde chápáno a bráno jako vyloučení z trhu práce.³³

„Sociálně vyloučení lidé rutinně čelí diskriminaci v nejrůznějších oblastech svého života. Na rozdíl od diskriminace rasové však dosud není ani u postižených ani u společnosti náležitě rozšířeno povědomí o tom, že tyto praktiky jsou nezákonné a lze se proti nim bránit.“³⁴ Jinak řečeno, je zde platná zásada rovnosti práv pro všechny bez ohledu na své zapojení do ekonomického života či dokonce na status sociální.

Aby bylo možné klientovi pomoci změnit jeho situaci, je nutné pochopit, jak ji vnímá on sám. Život v sociálně vyloučené lokalitě, nebo obecně v situaci vyloučení, je především bezvýchodný. Není žádná naděje na zlepšení stavu věcí, a to vyvolává sklon se o změnu nepokoušet.

2.4.5 Kultura chudoby

Tento koncept zavedl americký antropolog Oscar Lewis. Dle něj chudoba není chápána jako vlastnost jednotlivců, ale celých skupin žijících pod hranicí chudoby. Vychází především z toho, že skupiny, nacházející se na okraji

---

³³ BUDILOVÁ, L. Sociální exkluze (vyloučení). In *Slovníček pojmů* [on-line]. Praha : Člověk v tísni, [cit. 2008-06-13]. Dostupné na WWW: <<http://epolis.cz/page.php?location=&menu=first&id=28&idNotion=9>>.

³⁴ Šikanují vás obce, protože jste nezaměstnaní nebo málo vyděláváte? Jsme tu, abychom pomohli. In *Britské listy*, [on-line]. Praha-západ : Občanské sdružení Britské listy, 2004, [cit. 2008-06-14]. Dostupné na WWW: <<http://www.blisty.cz/2004/3/24/art17432.html>>.

společnosti vykazují shodné prvky. Příkladem je podobnost v rodinných strukturách, mezilidských vztazích, zvycích, v hodnotovém systému a v orientaci v čase. Kultura chudoby poskytuje lidským bytostem návod na život. Plní významnou adaptivní funkci. Kultura chudoby vykazuje podle Lewise poměrně pevné vzory přesto, že se zdá z vnějšího pohledu neuspořádaná a nestabilní. Pravidelně se vyskytují například neoficiální sňatky, domácnosti vedené ženou, nezaměstnanost či nízké příjmy, nekvalifikovaná zaměstnání nebo závislost na sociálních dávkách. Koncept kultury chudoby je kladen proti výkladu tohoto stavu na základě kulturních či etnických specifik. Kultura chudoby je utvářena ve vztahu k dominantní třídě a jejím hodnotám, jako například šetrnost, hromadění bohatství a možnosti individuálního společenského vzestupu. Možnost dosažení těchto hodnot a cílů je pro příslušníky kultury chudoby velmi nízká, a nemohou dosáhnout úspěchu v dominantní společnosti. Proto je kultura chudoby Lewisem pojímána jako subkultura západní společnosti, jež má vlastní strukturu a vnitřní logiku, a vlastní způsob života předávaný z generace na generaci.³⁵

Naproti tomu se s chudobou materiální pojí i chudoba kulturní a omezený rozhled, kdy lidé znají pouze své nejbližší okolí a k širšímu světu cítí většinou nedůvěru nebo z něj mají dokonce strach. Vytváří si tak nedobytnou a pro ostatní až nepochopitelnou životní strategii přizpůsobenou životu na okraji společnosti, která spočívá především v orientaci na bezprostřední skutečnost a přítomnost a uspokojování základních životních potřeb. Tito lidé neinvestují do vzdělání, nespoří si peníze, žijí ze dne na den a způsob života a volný čas tráví převážně pasivně, což s sebou nese i zdravotní důsledky. Finanční problémy řeší zadlužováním a zastavováním věcí, ale také nelegální činností. Typický je i specifický přístup k uspořádání rodinných a generačních vztahů, kdy často není jasně odděleno období dětství, dospívání a dospělosti a děti jsou aktivně zapojeny do světa dospělých. Rodiče dětem nevěnují dostatečnou pozornost

---

³⁵ Srov. BUDILOVÁ, L. Kultura chudoby. In *Slovníček pojmů* [on-line]. Praha : Člověk v tísni, [cit. 2008-06-18]. Dostupné na WWW: <<http://epolis.cz/page.php?location=&menu=first&id=28&idNotion=15>>.

a výchovu. Děti pak brzy zahajují pohlavní život, samy se stávají rodiči a své děti dále vychovávají v bludném kruhu.³⁶ Často dětem nedokáží poskytnout materiální a citovou potřebu.

2.5 Sociální politika a sociální služby

2.5.1 Systém sociální pomoci

Politika sociálního zabezpečení stojí na 3 pilířích (od roku 1994 – 4. dobrovolný pilíř).

1. *pilíř* – SOCIÁLNÍ POJIŠTĚNÍ
2. *pilíř* – STÁTNÍ SOCIÁLNÍ PODPORA
3. *pilíř* – STÁTNÍ SOCIÁLNÍ POMOC
4. *pilíř* – DOBROVOLNÝ (penzijní připojištění)

Sociální pomoc je jedna ze součástí systému sociálního zabezpečení - třetí pilíř sociální politiky. Nová koncepce sociální pomoci vychází ze základního předpokladu, že v podmínkách lidské společnosti a svobodného trhu nese každý občan odpovědnost sám za sebe a také za svoji budoucnost.

„Jestliže se ocitne v sociálně neuspokojivé situaci, nastupuje sociální pomoc jako projev lidské solidarity i dobročinnosti s cílem:

- *navrátit takovému občanu co nejrychleji sociální suverenitu*
- *pomoci mu překonat přechodně stádium sociálně ekonomických obtíží*
- *řešit jeho trvalé svízelné sociální postavení*³⁷

Sociální pomoc je určena pro zajištění základních životních potřeb člověka, zejména tehdy, kdy si je nejsou schopni zabezpečit sami ani s pomocí rodiny zabezpečit. Systém sociální pomoci řeší situace, kdy jsou ohrožena práva občana, nachází se v hmotné nouzi a občan, nacházející se i v sociální nouzi a nedovede zabezpečit základní životní potřeby svými silami anebo ho tato situace ohrožuje.

---

³⁶ Srov. DUBSKÁ, K. Sociálně vyloučeným musíme pomoci. In *Brněnský Metropolitan* [on-line]. Brno, 2007, [cit. 2008-04-02]. Dostupné na WWW: < <http://www.bmbrno.cz/clanky/534>>.

³⁷ KREBS, V. *Sociální politika*. s. 265.

2.5.2 Životní minimum

Zákon č. 110/2006 Sb. nově definuje životní minimum jako minimální hranici peněžních prostředků fyzických osob k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb a existenční minimum jako minimální hranici příjmů osob, která se považuje za nezbytnou k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb na úrovni umožňující přežití.

Definice životního a existenčního minima

„Životní minimum je minimální společensky uznaná hranice peněžních příjmů k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb.“³⁸

„Existenční minimum je minimální hranicí peněžních příjmů, která se považuje za nezbytnou k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb na úrovni umožňující přežití.“³⁹ Existenční minimum nelze použít u nezaopatřeného dítěte, u poživatele starobního důchodu, u osoby plně invalidní a u osoby starší 65 let.

Právní úprava a hlavní využití

Životní a existenční minimum je stanoveno v zákoně č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu. Hlavní využití životního a existenčního minima je v zákoně č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi. Životní minimum plní rozhodující a důležitou úlohu při posuzování hmotné nouze i jako sociálně-ochranná veličina. Z důvodu větší motivace je zavedeno kromě životního minima také minimum existenční.⁴⁰

V České republice byla první hranice chudoby – životní minimum – stanovena zákonem č. 463/ 1991 Sb. Životní minimum se využívá při zjišťování nároku na některé dávky státní sociální podpory.

---

³⁸ PACLÍK, J. Životní a existenční minimum. In *Životní a existenční minimum*, [on-line]. Brno : AWD Česká republika, s.r.o. [cit. 2008-04-04]. Dostupné na WWW: <<http://www.finance.cz/socialni-podpora/informace/zivotni-minimum/>>.

³⁹ Tamtéž.

⁴⁰ Srov. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ, *Pomoc v hmotné nouzi*, [on-line]. Praha : Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2007, [cit. 2008-05-27]. Dostupné na WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/>>.

Zákon o životním a existenčním minimu č. 110/2006 Sb.⁴¹

Cílem tohoto zákona bylo především zabránit zneužívání systému a zefektivnit vyplácení dávek. Životní minimum je jednosložkové. Částky životního minima se liší podle toho, pokud je člověk posuzován jednotlivě nebo spolu s posuzovanými osobami.

Částky životního minima v Kč za měsíc

Pro jednotlivce	3126 Kč
Pro první dospělou osobu	2880 Kč
Pro druhou a další v pořadí, činí měsíčně	
u osoby od 15 let věku, která není nezaopatřeným dítětem	2600 Kč
u nezaopatřeného dítěte ve věku od 15 – 26 let	2250 Kč
u nezaopatřeného dítěte ve věku od 6 – 15 let	1960 Kč
u nezaopatřeného dítěte ve věku do 6 let	1600 Kč

Částka existenčního minima v Kč za měsíc byla stanovena na 2020 Kč.

Společně posuzované osoby

- rodiče a nezletilé, nezaopatřené děti
- manželé
- rodiče a děti nezletilé zaopatřené nebo zletilé, pokud tyto děti s rodiči užívají byt a nejsou posuzovány s jinými osobami
- jiné osoby společně užívající byt, pokud písemně neprohlásí, že spolu trvale nežijí a společně neuhrazují náklady na své potřeby
- osoby, které se zdržují mimo byt v rámci přípravy na své budoucí povolání

Započitatelné příjmy

S životním minimem se porovnávají všechny čisté peněžní příjmy jednotlivce nebo společně posuzovaných osob (z pracovní činnosti, z podnikání,

---

⁴¹ Srov. *Zákon o životním a existenčním minimu*, [on-line]. 2007, poslední aktualizace 18.6.2008, [cit. 2008-06-18]. Dostupné na WWW: <http://www.pravnipredpisy.cz/predpisy/ZAKONY/2006/110006/Sb_110006_-----_.php>.

z kapitálového majetku, z pronájmu, důchody, dávky nemocenského pojištění, dávky státní sociální podpory a ostatní sociální dávky, podpory v nezaměstnanosti a při rekvalifikaci, výživné atd.) s výjimkou:

- příspěvku na bydlení a jednorázových sociálních dávek
- příjmy z prodeje nemovitostí a odstupného za uvolnění bytu použitých k úhradě nákladů na bytové potřeby
- náhrady škody a finančních prostředků na odstranění následků živelní pohromy
- peněžní pomoc obětem trestné činnosti
- sociální výpomoci poskytované zaměstnavatelem
- podpory z prostředků nadací a občanských sdružení
- stipendia a odměny za darování krve
- příspěvek na péči
- část sociálního příplatku a příspěvku na úhradu potřeb dítěte, kterému náleží ze zdravotních důvodů
- dávek sociální péče poskytovaných ze zdravotních důvodů
- zvláštního příspěvku k důchodu pro účastníky národního boje za vznik a osvobození Československa.

Životní a existenční minimum je zvyšováno nařízením vlády.

2.5.3 Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi⁴²

Přinesl mnoho nových změn, se kterými mělo mnoho zařízení nemalé problémy. Je proto důležité zmínit alespoň ty nejdůležitější zásady.

Jak zákon definuje hmotnou nouzi? Kdo je v hmotné nouzi? Nejen to ale, ale také, které dávky jsou lidem poskytovány, jsem vypracovala do následující kapitoly. Pomoc v hmotné nouzi je potřebná také pro osoby postižené chudobou.

---

⁴² Srov. *Zákon o pomoci v hmotné nouzi*, [on-line]. 2007, poslední aktualizace 18.6.2008, [cit. 2008-06-18]. Dostupné na WWW: <
http://www.pravnipredpisy.cz/predpisy/ZAKONY/2006/111006/Sb_111006_-----_.php>.

S účinností od 1. ledna 2007 došlo ve změně poskytování pomoci osobám, které se nacházejí ve stavu hmotné nouze. Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, zrušil doposud zákon č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti.

System pomoci v hmotné nouzi upravuje zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, a je určen osobám s nedostatečnými příjmy.

Zákon o pomoci v hmotné nouzi stanoví situace spojené s nedostatečným zabezpečením základní obživy, bydlení a mimořádnými událostmi, a tyto situace nazývá hmotnou nouzí. Jde o situace, kdy osoba (společně posuzované osoby) nemá dostatečné příjmy a její celkové sociální a majetkové poměry neumožňují uspokojení základních životních potřeb a současně si tyto příjmy nemůže z objektivních důvodů zvýšit.

Orgány pomoci v hmotné nouzi

O dávkách pomoci v hmotné nouzi rozhodují a vyplácejí je pověřené obecní úřady. Mimořádnou okamžitou pomoc osobám poskytují obecní úřady obcí s rozšířenou působností. Odvolacím orgánem jsou krajské úřady.

Dávky a jejich výplata

Příspěvek na živobytí

Jedná se o základní dávku pomoci v hmotné nouzi, která pomáhá osobě či rodině při nedostatečném příjmu. Nárok na příspěvek na živobytí vzniká osobě nebo rodině, pokud po odečtení nákladů na bydlení nedosahuje příjem této osoby či rodiny částky na živobytí. Částka na živobytí je stanovena pro každou osobu zvlášť, a to na základě hodnocení její snahy a možností. Pro stanovení živobytí rodiny se jednotlivé částky živobytí osob sčítají. Částka živobytí se odvíjí od částek životního a existenčního minima. Částka živobytí u osoby, která není zaměstnána nebo jinak výdělečně činná po dobu delší než 12 měsíců, činí částku existenčního minima. Toto neplatí u osoby, která dosáhla věku 55 let nebo je poživitelem částečného invalidního důchodu nebo je rodičem osobně pečujícím o dítě ve věku do 12 let. Výše příspěvku na živobytí se stanovuje jako rozdíl mezi živobytím osoby či rodiny a jejich příjmem, od kterého se odečtou přiměřené

náklady na bydlení. (Přiměřené náklady na bydlení jsou náklady na bydlení, maximálně však do výše 30 %, v Praze 35 %, příjmu osoby či rodiny).

Doplatek na bydlení

Druhá dávka pomoci v hmotné nouzi řeší nedostatek příjmu k uhrazení nákladů na bydlení tam, kde nestačí vlastní příjmy osoby či rodiny včetně příspěvku na bydlení ze systému státní sociální podpory. Dávka se poskytuje nájemci nebo vlastníku bytu, který má nárok na příspěvek na živobytí a na příspěvek na bydlení. Ve výjimečných případech zákon umožňuje poskytnout doplatek na bydlení osobě, která nemá nárok na příspěvek na živobytí, případně i žadateli, který nemá nárok na příspěvek na bydlení, protože využívá jinou než nájemní formu bydlení. Výše doplatku na bydlení je stanovena tak, aby po zaplacení odůvodněných nákladů na bydlení (tj. nájmu, služeb s bydlením spojených a nákladů za dodávky energií) zůstala osobě či rodině částka živobytí.

Mimořádná okamžitá pomoc

Je poskytována osobám, které se ocitnou v situacích, které je nutno bezodkladně řešit. Zákon stanoví pět takových situací:

- Nejsou plněny podmínky hmotné nouze, ale v případě neposkytnutí pomoci osobě hrozí vážná újma na zdraví. Dávku lze poskytnout v částce, která doplní příjem osoby do výše existenčního minima (v případě nezaopatřeného dítěte do životního minima).
- Postižení vážnou mimořádnou událostí (živelní pohroma, větrná pohroma, ekologická havárie, požár apod.) Dávku lze poskytnout až do výše 15násobku částky životního minima jednotlivce, tj. až do výše 46 890 Kč.
- Úhrada jednorázového výdaje spojeného např. se zaplacením poplatku za vystavení duplikátů osobních dokladů nebo v případě ztráty peněžních prostředků. Dávku lze poskytnout až do výše tohoto jednorázového výdaje.
- Nedostatek prostředků k nákupu nebo opravě předmětů dlouhodobé potřeby nebo k uhrazení odůvodněných nákladů vznikajících v souvislosti se vzděláním nebo se zájmovou činností nezaopatřených dětí. Dávku lze

poskytnout až do výše těchto výdajů, maximálně však v průběhu kalendářního roku do výše 10násobku částky životního minima jednotlivce, tj. až do částky 31 260 Kč.

- Ohrožení sociálním vyloučením. Jde např. o situace osob vracejících se z vězení, z dětského domova a z pěstounské péče po dosažení zletilosti nebo po ukončení léčby chorobných závislostí. Dávku lze poskytnout až do výše 1000 Kč. V průběhu roku může být poskytnuta opakovaně, součet nesmí překročit čtyřnásobek částky životního minima jednotlivce, tj. maximálně částku 12 504 Kč.

Dávky se vyplácí v české měně v hotovosti u plátce, poštovní poukázkou, převodem na účet, formou poukázky opravňující k nákupu zboží nebo přímou úhradou částek, k nimž je osoba zavázána.

2.6 Evropská unie

Dne 12. prosince 2007 Evropská komise rozhodla, že se rok 2010 stane Evropským rokem boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení. Na realizaci opatření v rámci této kampaně bylo vyčleněno 17 milionů eur.

Po přijetí Lisabonské strategie z roku 2000, ve které se Evropská unie (dále jen EU) zavázala, kromě podpory hospodářského růstu a posílení zaměstnanosti, rozhodným způsobem ovlivnit odstranění chudoby do roku 2010.

Vyvstává zde otázka, jestli se Evropské unii podaří tento závazek splnit. Podle Eurobarometru ze září 2007 je 68 milionů obyvatel EU ohroženo chudobou, což představuje 16 % celkové populace. Průzkum také ukázal, že 19 % dětí žijících v Unii je ohroženo chudobou a jedno z deseti dětí žije v domácnostech, kde nikdo nepracuje. Chudoba se týká především nových členských zemí EU. Více jak polovina (63 %) dotázaných v nových členských zemích uvedla, že lidé v jejich okolí se potýkají s chudobou. Ve starých členských zemích tento názor sdílelo 32 % respondentů. 37 % dotázaných se domnívá, že důvodem vzniku chudoby je sociální nespravedlnost.

Evropská komise stanovila čtyři základní cíle Evropského roku boje proti chudobě:

- Uznání práva osob žijících v chudobě a čelících sociálnímu vyloučení na důstojný život a plnou účast na životě společnosti.
- Podpora přebírání odpovědnosti za politiky a činnosti v oblasti sociálního začleňování veřejností a zdůrazňování odpovědnosti každého jednotlivce za boj proti chudobě a marginalizaci.
- Soudržnější společnost, ve které nikdo nepochybuje o tom, že z odstranění chudoby má prospěch společnost jako celek.
- Ochota ke spolupráci ze strany všech účastníků, protože skutečný pokrok vyžaduje dlouhodobé úsilí, které zahrnuje všechny úrovně státní správy.

Aby tyto cíle mohly být splněny, je potřeba organizace konferencí, propagační a informační schůzek a provádění průzkumů v členských státech. Celkem je na kampaň boji proti chudobě a sociálnímu vyloučení vyčleněno 17 milionů eur. Z této částky je ale 6,5 milionů eur určeno na realizaci opatření v roce 2009.⁴³

Stanoviska

Evropský komisař pro zaměstnanost, sociální otázky a rovné příležitosti Vladimír Špidla řekl: „Boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení je jednou z předních priorit Unie a náš společný přístup je důležitým nástrojem, který podporuje aktivity v členských státech a napomáhá jim. Evropský rok nám pomůže postoupit ještě o krok dále tím, že zvýší veřejnou informovanost o tom, jak těžce chudoba postihuje každodenní život tolika Evropanů.“⁴⁴

Už dříve některé organizace zaměřené na sociální otázky zdůrazňovaly intenzivnější činnost v boji s chudobou a sociálním vyloučením. Mezi aktivní organizace patří např. Evropská síť proti chudobě, která neustále kritizuje nedostatečný důraz na boj proti chudobě a sociální exkluzi v politikách

---

⁴³ Srov. *Boji proti chudobě a sociálnímu vyloučení Komise zasvětila rok 2010* [on-line]. 2007 [2008-05-09]. Dostupné na WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/prosinec-2007/boj-proti-chudobe-a-socialnimu-vyloucení/1001696/47016/>>.

⁴⁴ Srov. tamtéž.

a aktivitách EU. Ředitel EAPN Fintan Farrell na počátku tohoto roku prohlásil: „Zdá se, že chudoba zmizela z agendy EU navzdory závazku jarní Evropské rady [z roku 2006] znovu potvrdit potírání chudoby jako hlavního cíle Lisabonu. Členové národních sítí EAPN a evropských organizací zdůrazňují stále více omezený charakter Národních programů reforem, které ukazují na malý zájem jasně demonstrovat, jak tato nová vize Lisabonu může přinést sociální spravedlnost, spravedlivou práci a lepší život.“⁴⁵ Špatná sociální situace lidí se sleduje na základě mnoha indikátorů. Státy Evropské unie se snaží všem lidem zajistit minimální životní podmínky, proto jsou v jednotlivých státech poskytovány různé sociální dávky.

---

⁴⁵ *Boji proti chudobě a sociálnímu vyloučení Komise zasvětila rok 2010* [on-line]. 2007 [cit. 2008-05-09]. Dostupné na WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/prosinec-2007/boj-proti-chudobe-a-socialnimu-vyloucenii/1001696/47016/>>.

3 Praktická část

3.1 Institucionální pomoc

3.1.1 Azylový dům

Azylový dům je zařízení, které slouží pro práci s lidmi bez přístřeší a v nouzi a nabízí jim potřebnou pomoc. Klienty azylových domů jsou lidé, kteří z různých důvodů ztratili nebo opustili svůj domov, byt, ubytování a neumějí vyřešit komplikované problémy s tím spojené. A proto hledají nebo přijímají pomoc azylového domu.

Azylové domy představují komplex služeb poskytujících individuální, důstojnou, nepřetržitou a koncepční pomoc osobám, které se ocitnou v krizové situaci. Plní funkci reintegračního zařízení, které zachycuje, ubytovává a za pomoci širší spolupráce pomáhá hledat další uplatnění či zakotvení pro lidi bez přístřeší a pro lidi v nouzi. Toto zařízení je určeno pro muže, ženy a matky s dětmi. Slouží převážně těm, kteří mají občanství ČR. Dle svých možností se však snaží pomáhat všem, kteří se na azylový dům obrátí.

Nejedná se ovšem o běžnou ubytovnu, ani o noclehárnu. Azylový dům rovněž nezastupuje funkci jiných ústavů (záchytná stanice, psychiatrická léčebna, dětský domov, domov důchodců, zdravotnické zařízení).

„Azylová péče je v České republice poměrně mladým typem aktivit v oblasti sociálních služeb. Její potřeba je však vysoce aktuální.“⁴⁶

3.1.2 Nízkoprahová centra

Posláním kontaktního místa pro osoby v nouzi, je poskytování komplexu služeb s cílem pomoci při řešení akutní nepříznivé sociální situace související se ztrátou bydlení a pomoc lidem bez domova samostatně řešit nepříznivou

---

⁴⁶ AUTORSKÝ KOLEKTIV, *Obce, města, regiony a sociální služby*. s. 115.

životní situaci a stát se nezávislymi na systému sociální pomoci nebo tuto závislost minimalizovat.

Cílem je poskytování služeb nízkoprahového denního centra pro osoby ohrožené sociálním vyloučením, sociálně vyloučené a osoby sociálně nepřizpůsobené je zlepšení životních podmínek lidí v nouzi. Snahou je snížit sociální a zdravotní rizika související se způsobem života lidí bez přístřeší, kteří se ocitnou v takové životní situaci, kterou vnímají jako obtížnou a naléhavou a nejsou schopni ji řešit vlastními silami.

3.1.3 Charitní dům svatého Františka

Základní ideou Charitního domu sv. Františka je poskytování komplexu služeb lidem bez domova s cílem pomoci jim řešit nepříznivou životní situaci a minimalizovat tak jejich závislost na systému sociální pomoci. Snížit sociální a zdravotní rizika související se způsobem života těchto lidí poskytnutím noclehu či ubytování, pomoci jim najít další uplatnění či zakotvení. Cílovou skupinou jsou lidé bez přístřeší, kteří se ocitnou v takové životní situaci, kterou vnímají jako obtížnou a naléhavou a nejsou schopni ji řešit vlastními silami. Podpůrným projektem je prodej časopisu Nový prostor. Jako nové aktivity realizuje projekt Byty na půli cesty jako nadstavbu ubytovny zařízení a projekt Terénní služba. Tento projekt se uskutečňuje skrze kontaktování osob v nouzi a skrze pomoc lidem, kteří žijí na ulici.

Posláním střediska je pomoci lidem, kteří vnímají svou situaci jako tíživou a nejsou schopni ji řešit svými vlastními silami ani za pomoci svých blízkých, aby našli její řešení. Tuto pomoc poskytujeme formou osobního a telefonního poradenského rozhovoru nebo prostřednictvím elektronického poradenství a zajištěním základní sociální a hmotné pomoci. Služby mohou využít i ti, kteří potřebují obyčejnou radu a konkrétní informaci.

Cílem většinou bývá motivovat klienty k nalezení vlastního řešení jejich situace, vytvořit takové prostředí, aby se klienti mohli zorientovat ve své situaci, zlepšit informovanost klientům o sociálních službách, prostřednictvím služeb sociální a hmotné pomoci zlepšit sociální situaci klientů, napomoci zlepšení

schopnosti klientů orientovat se v úředních tiskopisech a při sepisování potřebných dokumentů.

3.2 Kasuistika⁴⁷

3.2.1 Kasuistika č. 1

Sociální a rodinná anamnéza

Jméno: Jana

Příjmení: Pavlíčková

Datum narození: 3.10.1980

Adresa: Pacov

Sourozenci: sestra Dana

Manžel: Petr (rodiče zemřeli)

Rodinný stav: rozvedená

Děti: syn Tomáš

Bytové poměry: vlastní byt

Vzdělání: vyučena šičkou

Návyky: kouření a pití alkoholu

Koníčky: čtení dobrodružné literatury, posedávání s kamarády

Rodiče: klientka se narodila do úplné rodiny⁴⁸

Paní Jana prožila celkem klidné dětství na malém městě. Ve škole větší problémy neměla, byla vždy pilnou žákyní. Zlom nastal na druhém stupni Základní školy. Jana se přestala učit, školní přípravu zanedbávala a jako budoucí povolání si zvolila obor šička. Nastoupila do školy a na internát, kde později potkala svého bývalého manžela. Kontakt s rodiči omezila na minimum a věnovala se příteli. Se sestrou Danou se nestýká, o kontakt s rodiči nejeví zájem.

Po vyučení se spolu s přítelem vrací do rodného města a nastupuje jako šička do místního podniku oděvní výroby. Petr si nachází práci ve stejném podniku.

---

⁴⁷ Všechny následující osobní údaje jsou z důvodu ochrany a bezpečnosti osob změněny.

Jana zjišťuje, že je těhotná a s přítelem chystají svatbu. Po narození syna Tomáše se situace mezi rodiči uklidňuje a matka Jany často dochází na návštěvu za mladými lidmi. Vznikají první spory mezi manželi a Petr se čím dál později vrací z práce. Často pod vlivem alkoholu a jak Jana uvádí, občas ji fyzicky napadl. Jana proto odchází od manžela k rodičům, podává žádost o rozvod. V rozvodovém řízení Jana dostává byt po manželovi a ten odchází do rodného města bydlet a pracovat ke kamarádovi.

Jana se po rozvodu cítí osaměle a obviňuje se, že vzniklé situaci mohla zabránit. Začíná navštěvovat místní bary a restaurace a většinu peněz zde utratí. O syna Tomáše se nedostatečně stará, využívá přítomnosti matky, která vnuka vyzvedává ze školky a stará se o něj. Jana nastupuje po mateřské dovolené zpět na původní místo šičky. Pobírá dávky ze systému státní sociální podpory. Janě se nedostává finančních prostředků a po zaplacení částek odůvodněných na bydlení ji zůstává částka životního minima.

Individuální plán

Jana musí dokládat výši svého příjmu, kterou pobírá v zaměstnání. Na základě toho sociální pracovnice zjišťuje opravdový nárok na dávku ze systému státní sociální pomoci. Pověřený pracovník provádí návštěvy v místě bydliště a zjišťuje funkčnost rodiny. Provádí sociální šetření v obydlí žadatele o dávku, příjemce dávky a společně posuzovaných osob. Rozhoduje o povinnosti vrátit dávku a zabezpečuje vymáhání neprávem poskytnutých dávek sociální péče a dávek hmotné nouze.

3.2.2 Kasuistika č. 2

Sociální a rodinná anamnéza

Jméno: Václav

Příjmení: Liška

Datum narození: 1.5.1963

Adresa: Šimpach

Sourozenci: bratr Pavel

Manželka: Dana

Rodinný stav: ženatý

Děti: syn Tomáš, dcera Alena a Andrea

Bytové poměry: ubytovna

Vzdělání: střední odborné

Návyky: nyní nekouří, občasné návštěvy přátel v restauracích

Koníčky: automobily, četba knih

Rodiče: klient se narodil do úplné rodiny

Pan Václav žil léta spokojený život. Dětství prožil klidné. Ve škole dosahoval dobrých výsledků, bezkonfliktní povahy. Po ukončení Základní školy vystudoval Střední odbornou školu průmyslovou a nastoupil jako odborný asistent do malé firmy. Na školení potkává budoucí ženu, se kterou se o dva roky později žení. Rodiče obou partnerů vztahu nebrání, naopak se přátelí. Během krátké doby se jim narodily děti, kterým se Václav věnuje každou volnou chvíli. V práci se mu daří a za našetřené peníze kupuje spolu s manželkou nový byt a za městem malou zahradu, kde mu tchán pomáhá stavět krb. Jak sám uvádí, bylo to jeho nejšťastnější období v životě.

Zlom, a to velice razantní, nastal v roce 1999. Nejprve dostal v rámci snižování stavu pracovníků ve firmě nižší pozici – méně placenou a rodina se musela uskromnit. O dva měsíce později dostal pan Václav výpověď ze zaměstnání. S manželkou začínají časté hádky. Václav se snaží situaci řešit, nechce, aby děti byli přítomni u sporů mezi ním a manželkou. Nedaří se mu nalézt novou práci. Manželka mu stále častěji vyčítá jejich rodinný stav. Další rána je pro něj oznámení, že si manželka našla nového muže. S pocitem hořkosti a totálního ponížení se rozhodl takřka ze dne na den odejít od rodiny. Následná životní kapitola měla zcela logický průběh. Václav začal přespávat u kamarádů a známých, začal navštěvovat restaurace, kde pil alkohol a zadlužil se. Omezil kontakt s dětmi z vlastního rozhodnutí.

Kamarád Václava seznámil s jeho sestrou a po několika měsících se začali blíže stýkat. Václav si našel bydlení na ubytovně a zaregistroval se na úřadě práce. Dětem na výživu nepřispívá. Václav ani manželka nepodali žádost o rozvod.

Individuální plán

Důležité je vypracovat individuální aktivační plán, kde mu sociální pracovník vypracuje postupné „kroky“ k nejvhodnějšímu řešení vzniklé situace. V případě Václava se jedná o nalezení zaměstnání a prověření jeho motivace k nalezení práce. Dalším důležitým krokem je dohoda o tom, jakým způsobem bude splácet svůj dluh. Předcházet sociálnímu vyloučení.

4 Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se pokusila shrnout informace o chudobě a hmotné nouzi. Většina odborných publikací se zaměřuje na konkrétní otázky a problémy spojené s tímto problémem. Některé z nich se zabývají problémem z hlediska teoretického, jiné z pohledu sociálního nebo praktického zejména jedná-li se o výzkum či analýzu.

Mým cílem bylo ucelit tyto poznatky, vybrat ty nejdůležitější a základní a roztrdit je do jednotlivých kapitol, aby i pro laika, který otevře tuto práci, byly poznatky srozumitelné.

Chudoba a hmotná nouze, stejně tak jako sociální vyloučení je v současné době výrazným problémem celé společnosti. Stále tak narůstá význam pomoci, která musí být dostupná lidem, kteří jí dříve či později budou potřebovat. Často se setkáváme s názorem, že si lidé za vzniklou situaci můžou sami, jsou líní, nepracují, ale jen málo z nás ví, jak na tom tito lidé doopravdy jsou a co všechno prožívají. Člověk v nouzi může ztrácet schopnost komunikace, nemůže plně vyjadřovat své názory, vykonávat své oblíbené činnosti zapojovat se do společnosti tak, jak by chtěl on sám. To však není důvodem k tomu, aby byl považován za člověka méněcenného či zbytečného. Nemáme právo člověka odsuzovat, vždyť se do podobné situace může dostat každý z nás.

V současné době existuje řada institucí zabývajících se vyloučením a nouzí, které dokáží poskytnout člověku základní pomoc. Povědomí o tomto stavu je nesrovnatelně širší, než tomu bylo před lety. Stále se provádějí nejrůznější výzkumy, které se zabývají chudobou, a přibývá poznatků, jak chudobu ovlivňovat.

Dle mého názoru, by systém dávek mohl být shovívavější k určitým typům žadatelů a brát vážně situaci, ve které se nacházejí a pomoc opravdu potřebují. Samozřejmě nemám na mysli ty, kteří se ze systému dávek snaží získat maximum.

I přes mnohé obtíže, které mě při psaní práce potkaly, se mi s tématem pracovalo dobře a nově poznané informace jsou pro mě cenné a velmi mě obohatily.

Seznam literatury

HALÁSKOVÁ, R. *Kapitoly ze sociální politiky*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2003. ISBN 80-7042-639-X.

TOMEŠ, I. *Sociální politika teorie a mezinárodní zkušenost*. 2. přepr. vyd. Praha: SOCIOKLUB, 2001. ISBN 80-86484-00-9.

MAREŠ, P. *Sociologie nerovnosti a chudoby*. Praha: SOCIOLOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ, 1999. ISBN 80-85850-61-3.

KREBS, V. a kol. *Sociální politika*. 4. vyd. Praha: ASPI, 2007. ISBN 978-80-7357-276-1.

WILDMANNOVÁ, M. *Sociální politika*. Brno: Masarykova univerzita v Brně. 2005. ISBN 80-210-3657-5.

VITÁKOVÁ, P. *Soukromá metodika podporovaného zaměstnání*. Praha: Rytmus o.s. 2005. ISBN 80-903598-0-9.

VEDRAL, P. STRÁKOVÁ, A. *Zaměstnanost: vybrané kapitoly*. České Budějovice: Jihočeská univerzita. 1996. ISBN neuvedeno.

JÍROVÁ, H. *Trh práce a politika zaměstnanosti*. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze. 1999. ISBN 80-7079-635-9.

AUTORSKÝ KOLEKTIV, *Obce, města regiony a sociální služby*. Praha: SOCIOKLUB, 1997. ISBN 80-902260-1-9.

VEČERA, M. *Sociální stát východiska a přístupy*. 2. vyd. uprav. Praha: SOCIOLOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ, 1996. ISBN 80-85850-16-8.

KELLER, J. *Soumrak sociálního státu*. Praha: SOCIOLOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ, 2005. ISBN 80-86429-41-5.

MATĚJŮ, P. VLACHOVÁ, K. et al. *Nerovnost, spravedlnost, politika, Česká republika 1991-1998*. Praha: SOCIOLOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ ISBN, 2000.

ISBN 80-85850-82-6.

BUCHTOVÁ, B. A KOL. *Nezaměstnanost psychologický, ekonomický a sociální problém*. Praha: Grada, 2002. ISBN 80-247-9006-8.

BROŽOVÁ, D. *Společenské souvislosti trhu práce*. Praha: SOCIOLOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ, 2003. ISBN 80-86429-16-9.

SIROVÁTKA, T. *Marginalizace na pracovním trhu :Příčiny diskvalifikace a selhávání pracovní síly*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1997. ISBN 80-210-1716-3.

PACLÍK, J. Hmotná nouze. In *Dávky v hmotné nouzi*. [on-line]. Brno: AWD Česká republika, s.r.o. [cit. 2008-06-01]. Dostupné na WWW: <www.finance.cz/socialnipodpora/informace/pomoc-hmotna-nouze/>.

BROŽ, J. Feministická politika, In *Feminismus: ideologie směřující k totalitarismu* [on-line]. 1999, [cit. 2008-05-15]. Dostupné na WWW:<<http://web.telecom.cz/cmincmin/politika.htm>>.

Boji proti chudobě a sociálnímu vyloučení Komise zasvětila rok 2010 [on-line]. 2007 [2008-05-09]. Dostupné na WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/prosinec-2007/boj-proti-chudobe-a-socialnimu-vylouceni/1001696/47016/>>.

MIKUŠ, M. Dlouhodobá nezaměstnanost. In *Slovníček pojmů* [online]. Praha : Člověk v tísní, [cit. 2008-06-13]. Dostupné na WWW: <<http://www.epolis.cz/page.php?location=&menu=first&id=28&idNotion=1>>.

DUBSKÁ, K. Sociálně vyloučeným musíme pomoci. In *Brněnský Metropolitan* [on-line]. Brno, 2007, [cit. 2008-04-02]. Dostupné na WWW: <<http://www.bmbrno.cz/clanky/534>>.

BUDILOVÁ, L. Sociální exkluze (vyloučení). In *Slovníček pojmů* [on-line]. Praha: Člověk v tísní, [cit. 2008-06-13]. Dostupné na WWW: <<http://epolis.cz/page.php?location=&menu=first&id=28&idNotion=9>>.

Šikanují vás obce, protože jste nezaměstnaní nebo málo vyděláváte? Jsme tu, abychom pomohli. In *Britské listy*, [on-line]. Praha-západ : Občanské sdružení Britské listy, 2004, [cit. 2008-06-14]. Dostupné na WWW: <<http://www.blisty.cz/2004/3/24/art17432.html>>.

BUDILOVÁ, L. Kultura chudoby. In *Slovníček pojmů* [on-line]. Praha : Člověk v tísní, [cit. 2008-06-18]. Dostupné na WWW: <<http://epolis.cz/page.php?location=&menu=first&id=28&idNotion=15>>.

PACLÍK, J. Životní a existenční minimum. In *Životní a existenční minimum*, [on-line]. Brno: AWD Česká republika, s.r.o. [cit. 2008-04-04]. Dostupné na WWW: <<http://www.finance.cz/socialni-podpora/informace/zivotni-minimum/>>.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ, *Pomoc v hmotné nouzi*, [on-line].

Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2007, [cit. 2008-05-27]. Dostupné na WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/>>.

Zákon o životním a existenčním minimu, [on-line]. 2007, poslední aktualizace 18.6.2008, [cit. 2008-06-18]. Dostupné na WWW: <http://www.pravnipredpisy.cz/predpisy/ZAKONY/2006/110006/Sb_110006_----_-.php>.

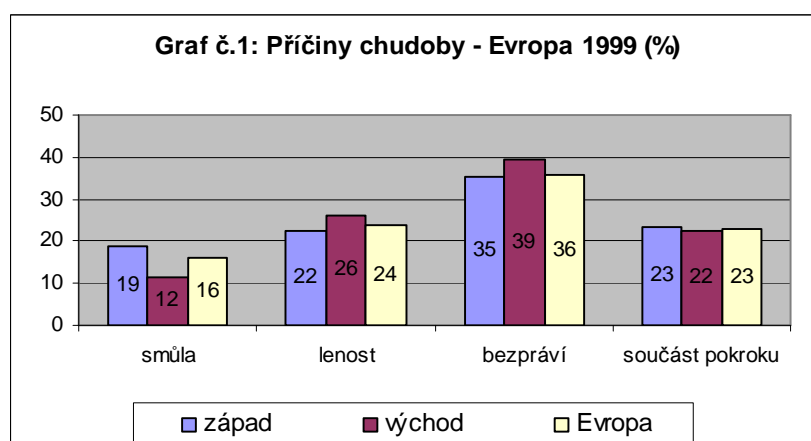
Zákon o pomoci v hmotné nouzi, [on-line]. 2007, poslední aktualizace 18.6.2008, [cit. 2008-06-18]. Dostupné na WWW: <http://www.pravnipredpisy.cz/predpisy/ZAKONY/2006/111006/Sb_111006_----_-.php>.

Seznam příloh

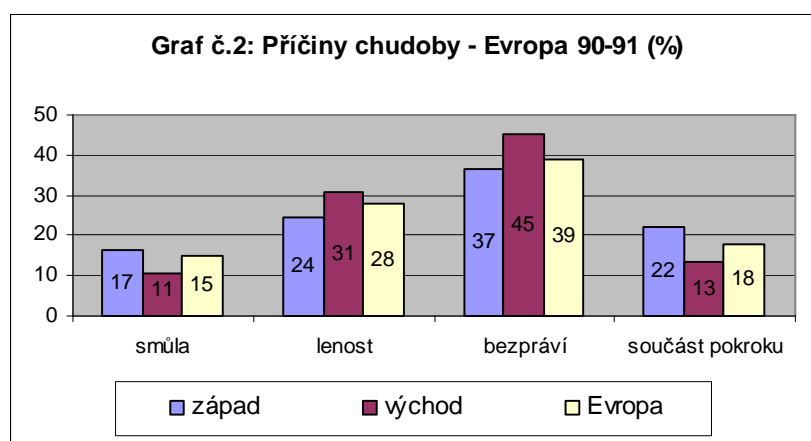
Příloha I. – Příčiny chudoby

Příloha I. – Příčiny chudoby

Podíváme-li se na graf, který znázorňuje názory obyvatel jednotlivých zemí na příčiny chudoby podle výzkumu, který byl proveden roku 1999, zjistíme, že většina evropských států přisuzuje příčiny chudoby bezpráví (36%), tedy společensky určitému faktoru. Druhou nejčastěji zmiňovanou příčinou chudoby je lenost (24%). Jedná se o individuální faktor s vlastním zaviněním. Podle tohoto názoru je si sám člověk vinen za svou situaci. Následuje příčina chudoby jako součást pokroku (23%) a smůla (16%).

Graf č.1

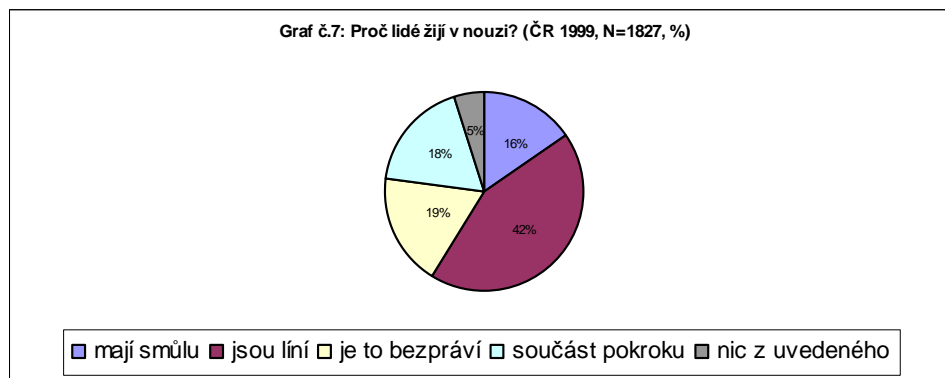
Graf č. 2

Srovnáme-li výsledky šetření v letech 1999 a 1990 – 1991, uvidíme, že se názory Evropanů příliš nezměnily. Výraznější posun je vidět pouze ve vnímání lenosti, kde se daný ukazatel ve východní Evropě zvýšil a naopak v Evropě západní poklesl. Výsledkem je celkové snížení (o 4%) důležitosti tohoto faktoru. Snížení hodnoty se ukázalo také ve vnímání bezpráví (o 6%).

Příčiny chudoby v ČR

Z dotazníkového šetření v ČR z roku 1999, kterého se zúčastnilo 190 respondentů se získalo 1827 platných odpovědí na otázku „Proč lidé žijí v nouzi“. Jak ukazuje přehledné grafické rozložení odpovědí, většina (43%) české populace přisuzuje příčinu nouze lenosti. Následuje bezpráví (18,7%), pokrok (17,6%) a smůla (15,6%).

Graf č. 3

Abstrakt

Práce se zabývá chudobou a hmotnou nouzí zejména systému pomoci v České republice. První část vysvětluje a upřesňuje základní pojmy – chudoba, hmotná nouze, její příčiny, metody měření. V práci je samostatná kapitola věnovaná nezaměstnanosti, zejména dlouhodobé, která vede k chudobě. Popisuje dopady na rodinu i člověka samotného. Upozorňuje na pojem sociální vyloučení, kdy je člověku nebo skupině omezen přístup ke zdrojům. Další část pojednává o systému pomoci v České republice. Definuje zákony, jejich hlavní využití, poskytované dávky...

Poslední kapitolu jsem věnovala kasuistice lidí, kteří žili běžným životem, byli materiálně zabezpečeni a potom se ocitli v situaci, kdy potřebovali pomoc úřadů.

Klíčová slova

chudoba, hmotná nouze, nezaměstnanost, sociální vyloučení, příčiny chudoby, deprivace..

This thesis refers to a poorness and a lack of money expecially in helping systém of the Czech republic. The first part describes and specifies basic concepts – a poorness, a lack of money, main factors, methods for measuring. In this thesis is an individual chapter which concerns to an unemployment expecially a long-term unemployment which direct to the pourness. The chapter describes results of the pourness for a family or a human. This chapter also refer to a social separation when an access to sources is reduced for a human or a social group . The next part is about the helping systém of the Czech republic. It defines law, their main usage, available supports...

In the last chapter I concentrated at a casuistry of people who lived ordinary live with enough of money and then they fall into a situation when they need a help of institutions.

Key words

poorness, lack of money, unemployment, social separation, causes of poorness, deprivation